

OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSTYRELSEN

Programmet för läskunnighet

Nationella läskunnighetsstrategin – Hur gick
det sen?

Belinda Kardén, specialsakkunnig
Programmet för läskunnighet, Utbildningsstyrelsen
17.3.2025 ÅKEs träff om läsfrämjande

NATIONELLA LÄSKUNNIGHETSSTRATEGIN 2030

VISION

Finland – världens mest multilitterata land 2030

MISSION

En läsande livsstil som grund för jämlikhet, bildning och välfärd

Bildning

Likabehandling och
jämlikhet

Välfärd

OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSSTYRELSEN

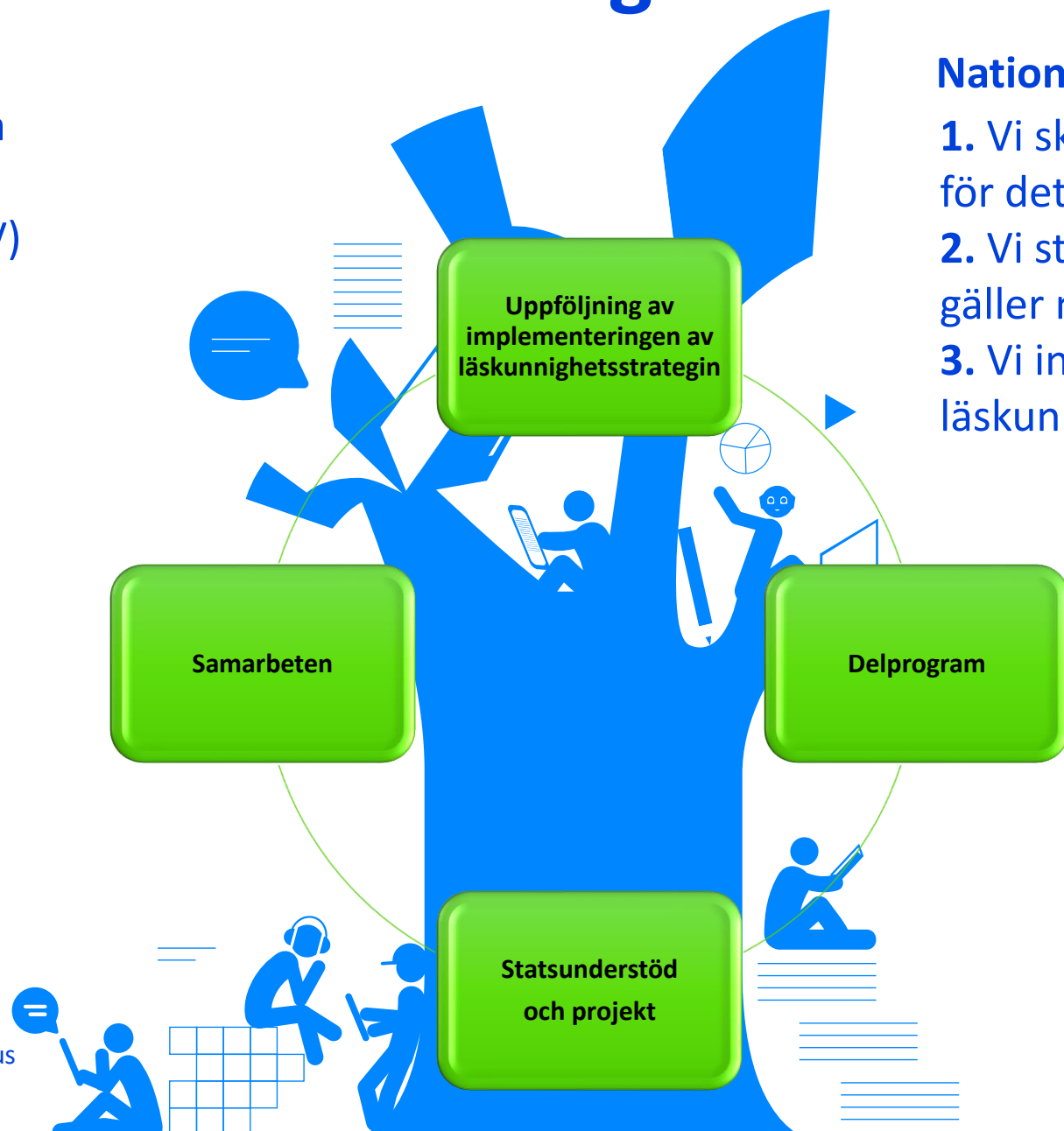
Programmet för läskunnighet

Team:

Lotta-Sofia La Rosa
Elisa Helin
Belinda Kardén (SV)
Tiina Komppa

I samarbete med:

Minna Harmanen
Jolin Slotte (SV)
Päivi Leppänen

Nationella läskunnighetsstrategin 2030:

1. Vi skapar och stärker strukturer för det läsfrämjande arbetet
2. Vi stärker kompetensen vad gäller multilitteracitet
3. Vi inspirerar till läsning och gör läskunnigheten mer mångsidig

Behovet av läsfrämjande arbete

Läskunnighet som en förutsättning för demokrati, välbefinnande och jämlikhet

- Av finländska vuxna har 11% och t.o.m. en femtedel av 15-åringarna en svag läskunnighet.
- En svag läskunnighet begränsar möjligheterna för att få arbete, för att upprätthålla sin hälsa och ökar den ekonomiska osäkerheten och risken för kriminell verksamhet.
- Analfabetism kostar en välfärdsstat 2% av dess bruttonationalprodukt (The economic & social cost of illiteracy, World Literacy Foundation 2022).

Nya utmaningar för läskunnigheten i ett samhälle i förändring

Digitalisering

Förändrad
befolknings-
struktur

Regional
utveckling

Flerspråkighet

Programmet för läskunnighet som koordinerare av nationellt läsfrämjande arbete

- Läsfrämjande arbete = nationella och lokala åtgärder och sektorsövergripande samarbete för att främja den nationella läskunnighetsstrategin på ett mångsidigt, målinriktat och övergripande sätt utifrån vardagens, utbildningens och arbetets behov
 - viktigt att beakta främjandet av läskunnighet hos personer i olika åldrar samt lokala särdrag och tidigare utvecklingsarbete i anslutning till läskunnighet
- Ett nationellt målinriktat och och effektivt läsfrämjande arbete förutsätter
 - **nätverk, kontakt, aktiv kommunikation och information**
 - **koordinering och uppföljning**
 - **långsiktighet och beständighet**

Kartläggning av situationen

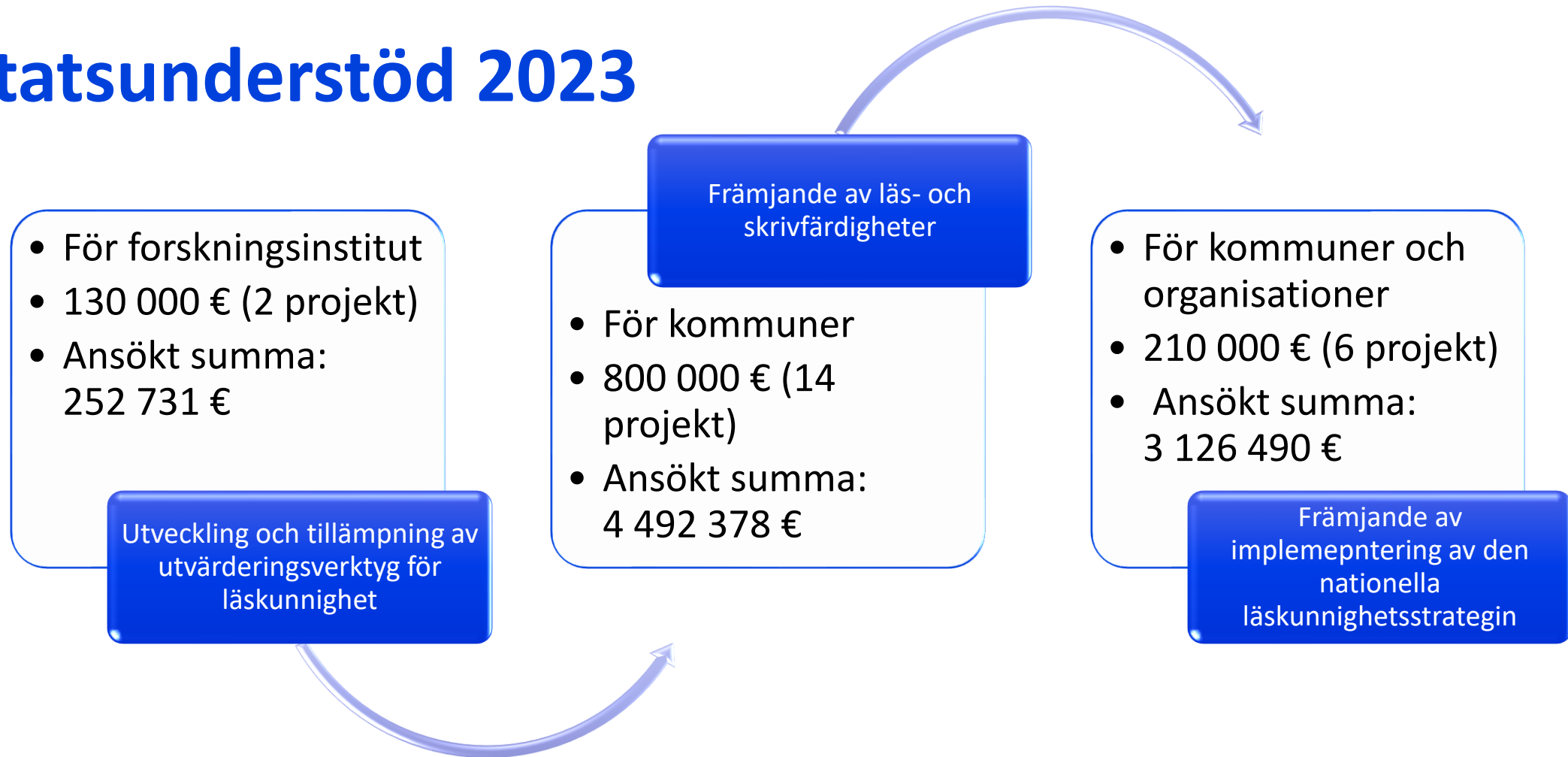
- Strategins skuggområden
- Goda modeller
- Planering av verksamhet
- Ökad mängd ansökningar för statsunderstöd

Beviljade statsunderstöd 2020-2024

Totalt

- 13 olika statsunderstöd
- 102 beviljade projekt
 - 59 till kommuner
 - 43 till organisationer (t.ex. föreningar, förbund)
- beviljat över 5,3 miljoner euro

Statsunderstöd 2023

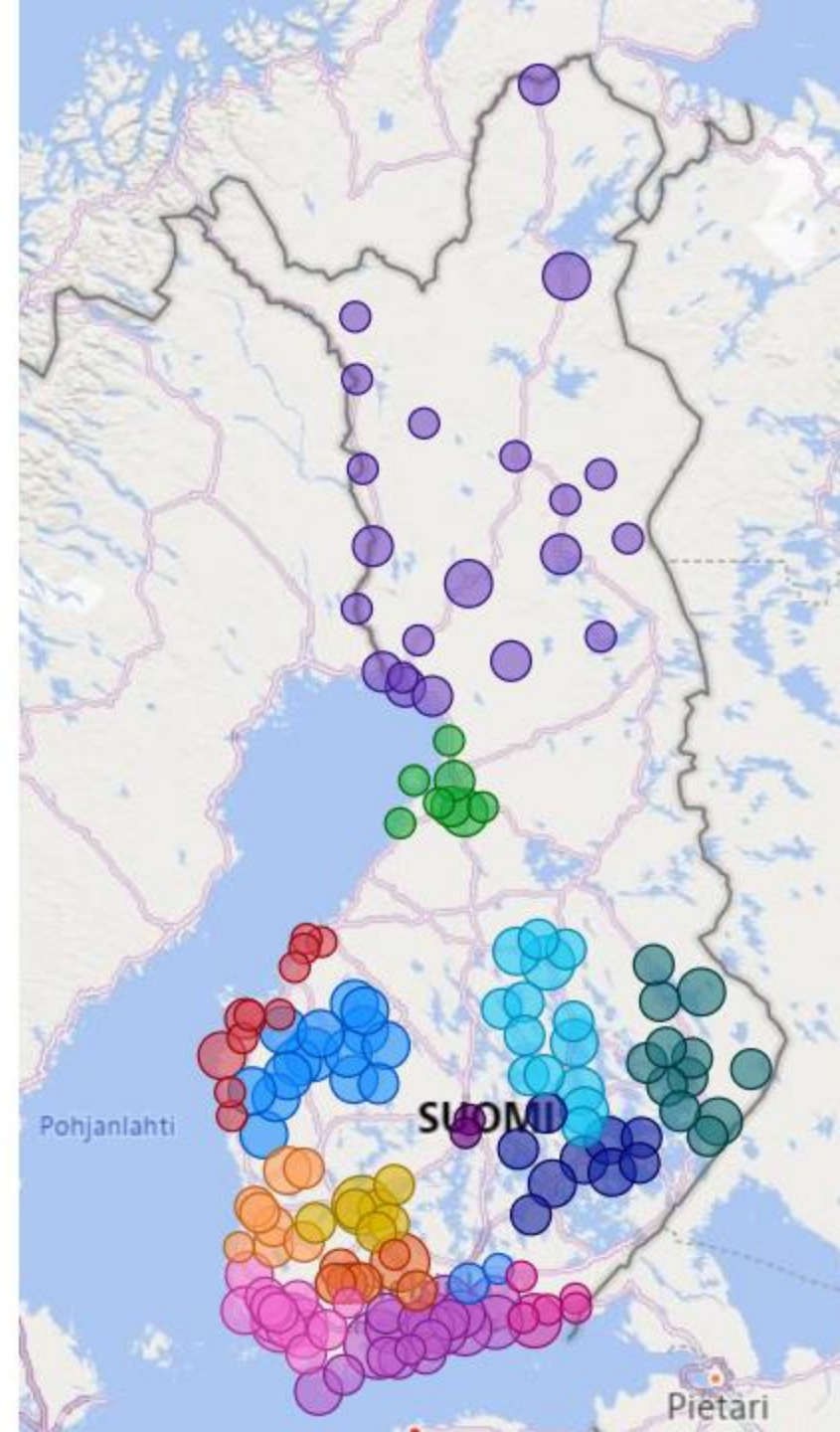

Riksomfattande spridning för Programmet för läskunnighets statsunderstöd

Maakunta	2020	2021	2022	2023	Yhteensä
Etelä-Pohjanmaa	1	2	1		4
Etelä-Savo	2	1	1		4
Kanta-Häme	2	4	1	1	6
Keski-Suomi	2				2
Kymenlaakso	2	1	1		4
Lappi	5	4		1	8
Pirkanmaa	1	1	1	2	5
Pohjanmaa	1	1		2	4
Pohjois-Karjala	2	1		2	5
Pohjois-Pohjanmaa	1	1	2		4
Pohjois-Savo	3	2		1	6
Päijät-Häme	2	2	1		3
Satakunta	2	4			6
Uusimaa	4	7	1	7	17
Varsinais-Suomi	1	3	2	3	9
Yhteensä	26	36	20	26	90

Maakunta

- Etelä-Pohjanmaa
- Etelä-Savo
- Kanta-Häme
- Keski-Suomi
- Kymenlaakso
- Lappi
- Pirkanmaa
- Pohjanmaa
- Pohjois-Karjala
- Pohjois-Pohjanmaa
- Pohjois-Savo
- Päijät-Häme
- Satakunta
- Uusimaa
- Varsinais-Suomi

Vilka läsfrämjande aktörer har vi nått ut till / Synlighet

Etablerad	Framskrider	Skuggområde
• Småbarnspedagogiken • Grundläggande utbildning • Bibliotek • Kommuner • Litteraturstiftelser, -organisationer och -föreningar	• Andra stadiet • Grundläggande konstundervisning • Fria bildningen • Högskoleundervisning • Medie-, bok- och förlagsbranschen • Beslutsfattare	• Arbetsgemenskaper • (Hobbyverksamhet) • Social- och hälsovård • (Andra stadiet)

Vart riktar sig åtgärderna?

Brett

- Barns och ungas läsiver
- Läs- och skrivfärdigheter
- Ordkonst
- Multilitteracitet
- Mediefostran
- Utvärdering av läskunnighet
- Samarbete mellan bibliotek och grundläggande utbildning

Ökande

- Läs- och skrivsvårigheter
- Barns och ungas delaktighet
- Lätt språk, lättläst
- Tillgänglighet
- Kritisk läskunnighet
- Involvering av familjer
- Social läsning
- Utveckling av läsfärdigheterna

Skuggområde

- Hobbyverksamhet
- Minoritetsspråk
- Läsning i alla skolämnen
- Språkmedvetenhet
- Vuxna, arbetsliv
- Andra stadiet
- **(Planmässig verksamhet i kommunerna)**
- Utvärdering av effekter

Utmaningar

- Skapande av permanenta strukturer och verksamhetens kontinuitet
- Att binda olika aktörer till gemensamma mål
- Kommunikation och information
- Utspridda enskilda åtgärder
- Utvärdering av effekter
- Dialog mellan forskningen och det konkreta arbetet

Goda modeller

- Skapande av skriftliga avtal
- Utnyttjande av befintliga strukturer
- Samarbete mellan kommuner av olika storlek
- Möten och diskussion

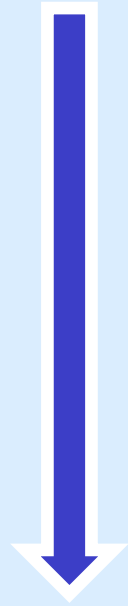
Riktade åtgärder

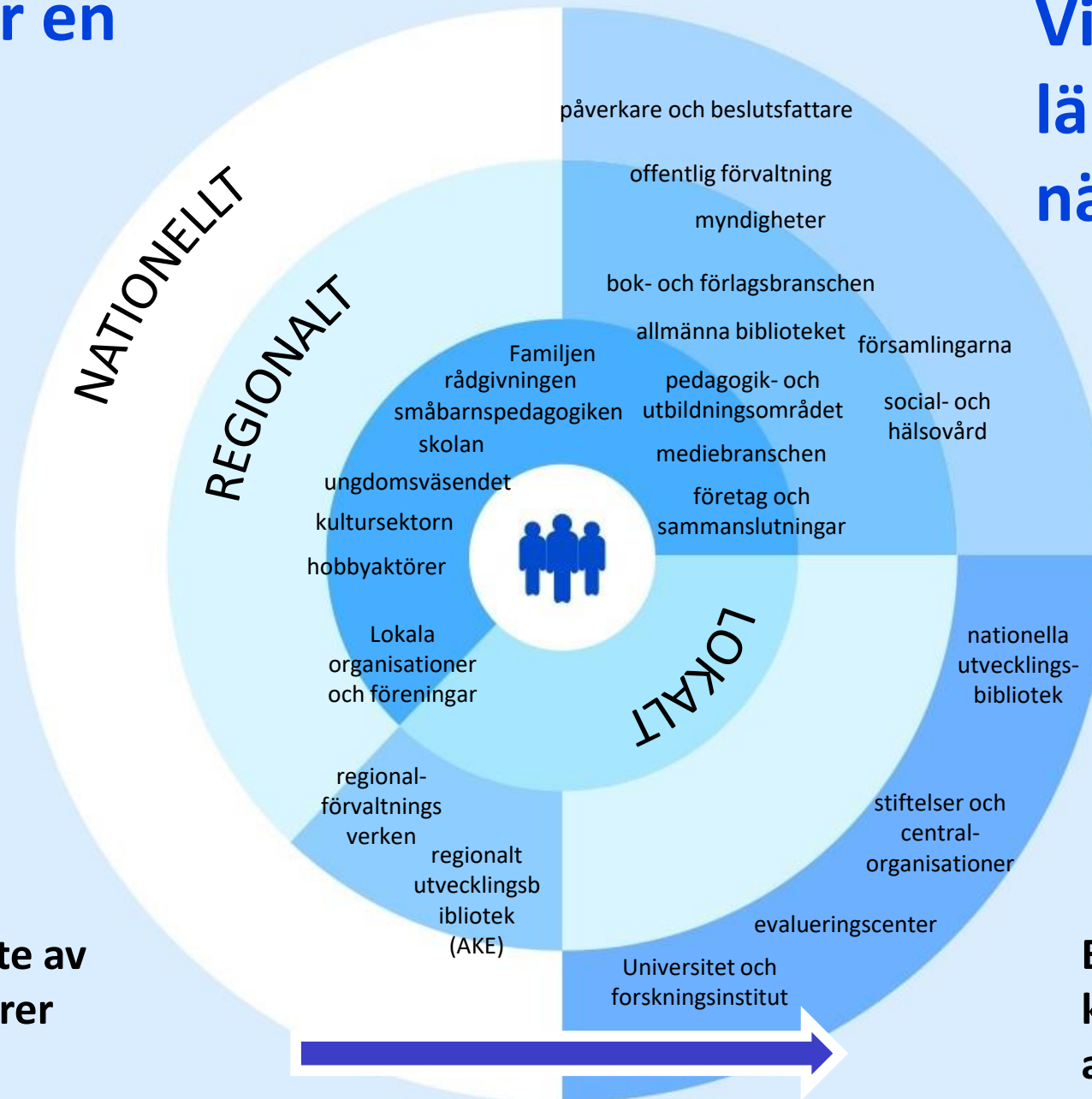
Programmet för läskunnighet: åtgärder för skuggområden

- Att stärka strukturer: [Kommunforum för läskunnighet](#), understöd för lokala läskunnighetsstrategier
- Skuggområden inom landskapen: [riktad kommunikation och lokalt arbete](#)
- Uppföljning av effekter: [forskningsprojekt \(Turun Yliopisto\)](#), utveckling av egna mätare
- Språkmedvetenhet och läsning i alla ämnen: [En läsande skola –material](#)
- Social läsning och familjer: [Programmet En läsande småbarnspedagogik](#) (bl.a. tamburbibliotek)
- Hobbyverksamhet: [samarbete med Finlandsmodellen för hobbyverksamhet](#)
- Göra det läsfrämjande arbetet mera enhetligt och uppföljning: [Nätverket för läskunnighet](#), gemensamma kampanjer
- Vuxnas läskunnighet och arbetslivet: [Fokus år 2025 är på andra stadiet och vuxna](#)

Läskunnighet är en sak för hela samhället.

Behov: dialog och utbyte av information bland aktörer inom alla sektorer

Vi skapar ett läskunnighetsnätverk.

Behov: systematisk koordinering och uppföljning av implementeringen av läskunnighetsstrategin

Riktade åtgärder: delprogram

Programmet En läsande skola

- stöder lärare och hela skolans personal i att skapa en språkmedveten verksamhetskultur som inspirerar till läsning.
- erbjuder verktyg för planering och uppföljning av skolans läsfrämjande arbete, webinarier, information och arbetsmetoder

Mål:

- Att stärka en läsande kultur i skolans vardag.
- Att utveckla stöd för läskunnighet genom ämnesövergripande samarbete.
- Att skapa permanenta strukturer som stödjer läsning i skolans verksamhetskultur.
- Att inspirera och uppmuntra skolor att systematiskt förbättra läskunnigheten tillsammans med hela skolgemenskapen.

#JAGLÄSER

Programmet En läsande småbarns- pedagogik

- ökar informationen om utvecklingen av den tidiga läsfärdigheten
- erbjuder material, verktyg, information, och tips.

Mål:

- Att synliggöra det läsfrämjande arbetet inom småbarnspedagogiken samt läsningens och läskunnighetens betydelse för allt lärande.
- Att skapa permanenta strukturer som stöder tidig utveckling av multilitteracitet samt barns delaktighet i en läsande kultur.
- Att stärka befintliga och skapa nya samarbetsformer mellan småbarnspedagogiken, biblioteken, vårdnadshavarna och andra aktörer.

#LÄSFÖRMIG

Verktyg till stöd för kartläggning och utveckling av det läsfrämjande arbetet

- Utvecklade av Programmet för läskunnighet och Niilo Mäki Institutet
- Kostnadsfritt tillgängliga för skolor och enheter inom småbarnspedagogik
- Egna verktyg för småbarnspedagogiken och för den grundläggande utbildningen (FI/SVE)
- Det är verksamhetskulturen och samarbetet till stöd för utvecklingen av barnens multilitteracitet och läsande som granskas, inte läskunnigheten eller läsmotivationen hos enskilda barn.
- Med hjälp av verktyget får skolan/enheten en helhetsbild av det läsfrämjande arbetet och utvecklingsbehoven. Verktygen lyfter också fram styrkor.
- Verktygen samlar även information på nationell nivå

Programmet En läsande kommun

- förverkligas i kommuner och kommunnätverk runtom i Finland genom de statsunderstödd Programmet för läskunnighet delar ut.
- erbjuder verktyg och tips för planering av kommunens läsfrämjande arbete, seminarier och nätverksträffar för kommunens läskoordinatorer.

Mål:

- Främjande av läskunnighet har skrivits in i kommunens dokument
- Det läsfrämjande arbetet leds, görs och utvärderas mångprofessionellt och i samarbete.
- Kommunen anslår resurser för arbete som främjar läskunnigheten och för material.
- Alla kommuninvånare beaktas.

En läsande kommun -planeringsverktyg

Utvärdering och uppföljning

Hur följs verksamheten upp?

- Tydligare information och kommunikation
- Kritisk granskning av statsunderstöd, mera riktade åtgärder och uppföljning samt forskningssamarbete för granskning av genomslagskraften (forskningssamarbete Turun yliopisto, Strateginen tutkimus).
 - Nätverksträffar, stödmaterial och utbyte av goda modeller för koordinatörerna i kommuners läsfrämjande projekt.
- Vid årsskiftet 2024-2025 publicerades verktyg för planering och uppföljning av det läsfrämjande arbetet inom småbarnspedagogiken och i grundskolan. Samlar även nationell information (samarbete med Niilo Mäki Institutet).
- Information om de första iakttagelserna för hur implementeringen av läskunnighetsstrategin framskrider publiceras i slutet av år 2025.

Aktuell 2025

Verksamheten år 2025 tar tag i skuggområden

**Skuggområde:
effekter och effektfullhet
synliggörs**

- Intensifierat samarbete med forskningsprojekt, kommunikationen stärks

**Skuggområde:
läskunnighet som behövs för
studier och arbetsliv**

- Vi utökar verksamheten till andra stadiet (gymnasie- och yrkesutbildning, unga, vuxna)

**Skuggområde:
det läsfrämjande arbetets
kontinuitet och planmässighet
samt skapande av strukturer**

- Vi stöder kommunernas lokala läskunnighetsstrategier- eller åtgärdsprogram. Genom en översikt av läskunnighetsstrategins implementering stöds organisationers planmässiga arbete.

Programmet för läskunnighet: tyngdpunkter 2025

➤ **Förenhetligande av det läsfrämjande arbetet och systematisk uppföljning av strategin**

Samarbete mellan RFV (finska) och Programmet för läskunnighet, koordinering av statsunderstödsverksamheten och utvärdering av dess genomslagskraft samt riktade åtgärder till skuggområden och aktiv uppföljning

Nätverket för läskunnighet (Förenandet av läsfrämjande aktörer och verksamhet fortsätter)

Internationella modeller (bl.a. Oxford World Literacy Summit, Estonian Literacy Conference)

➤ **Läskunnighet som källa till välbefinnande och jämlikhet, identifiering av och stöd för svaga läsare**

Läsandets gemenskap och delaktighet, social- och hälsovårdssamarbete och olika livssituationer (kommunsamarbete)

Stöd för flerspråkiga och personer med invandrarbakgrund (t.ex. förberedande undervisning)

Stöd för att utnyttja det utökade antalet veckotimmar i modersmål och litteratur

Stöd för att främja artificiell intelligens och kritisk läskunnighet

. Samarbetsytor med hobbyverksamhet, ungdomsverksamhet och välfärdsområden

Vuxnas läskunnighet, andra stadiet

➤ **Vuxnas läskunnighet, gymnasie- och yrkesutbildning**

Aktuellt våren 2025: statsunderstöd

- **Främjande av implementering av den nationella läskunnighetsstrategin**
 - **Tema 1:** Utarbetande eller genomförande av kommunens läskunnighetsstrategi eller åtgärdsprogram för läskunnighet
 - **Tema 2:** Utveckling av en existerande verksamhetsmodell
 - Öppnas 24.4.2025
- **Miten lukevaa kuntaa rakennetaan –webbinarium 31.3 (Teams)**

Statsunderstödet presenteras och det finns möjlighet att ställa frågor. Webbinariet går i stor del på finska, men infon om statsunderstödet går på två språk.

Material

Nyckelknipan

I Sanna Mänders berättelse Nyckelknipan (2017) söker huvudpersonen efter en försvunnen nyckel i alla skrymslen och vrår i sitt hem. I berättelsen besöker vi högshusets olika rum och samtidigt bekantar vi oss med de olika invånarna i huset. Materialet stöder läsningen och fördjupningen i berättelsens teman.

VI HITTAR: HITTAR ALLA...

Hem	Vägar
Figurer	Färdor
Djur	Nycklar
Älskars följ	Lampor
Teater	
Eller... Berätta vad du letar efter	

VI FÖRESTÄLLER OSS: VAD HÄNDER SEDAN?

Vi bekantar oss med figuren i berättelsen.
Vi pratar om vad vi vet om dem utifrån från berättelsen.

Vi pratat, vi har eller visar vad som sedan händer
med figuren, efter att berättelsen tar slut.
Vad gör figuren sedan?
Vad säger figuren sedan?
Vem ska figuren sedan träffa?
Vad gör figuren sedan oss?
Vi börjar räkna ut om från början

VI KÄNNER IGEN: KÄNSLOR SOM EN DEL AV UPPLEVELSEN

Uppvärmning: När personen känner
Stunda och rita känslan som att lyka pinnen från
pappret. Hur rör sig Lisa, en glad, arg eller ledsen
person? En blyg eller ivrig person?

Välj någon av figuren i berättelsen.
Hur beter sig figuren och hur lyks känslan i berättelsen?
Vad betyder den? Hur länge tror du att känslan varar?
Vi presenterar en figur ur berättelsen som upplever
en känsla (varierar med uttrycksbilda känslor).
Hur beter figuren, hur rör sig figuren, vilken
kroppshållning har hen?

Vi använder rörelse, tydligt och pratar om känslorna
och hur känslor kommer och går

Vad händer figuren på det sättet?
Prata om hur många känslor vi känner dagligen
och hur de varierar.

VI DANSAR: DANSLEKEN KOP KOPUTI KOP

Vi väljer någon av figuren i berättelsen och
bekantar oss med honom med hjälp av olika frågor:
Vad?
Vad tycker figuren om att göra? Hur gestikulerar den sig?
Vad drömmer figuren om?
Hurdan känsla har figuren just nu?
Hur beter figuren? Vad säger hen?

Sedan dansar vi som figuren till musiken
i sången Kop koputi kop
Vi kan dansa Macia med händerna,
knäppa med fingrarna eller stampas med fötterna.
Eller så kan vi vipsa på slagverk.

QR-KODEN FÖR BOKEN

Supermyrornas bokspel

Spela ett spännande bokspel! Kommer ni att förvandlas till supermyror?

En supermyra från ett hemligt laboratorium har bitit barnen, och nu måste de hitta ett motgift. Annars förvandlas de själva till myror! Barnen löser roliga uppgifter tillsammans, lär sig intressanta fakta om världens myror och räddas från supermyrans bitt genom lagarbete.

Supermyrornas bokspel grundar sig på boken Myrornas rekordbok och är avsett för barn i åldern 4–6 år. Även 3-åringar kan delta i spelet, om det i gruppen även finns äldre barn.

Spelet påbörjas och avslutas tillsammans med hela barngruppen. Efter en gemensam start utförs de fem arbetsstationernas uppgifter i mindre grupper. Arbetsstationernas uppgifter kan utföras i valfri ordning.

Instruktionerna för bokspelet innehåller några tips om hur uppgifterna kan anpassas till barnens ålder och färdigheter. Vid organiseringen av spelet är det viktigt att ta hänsyn till barnens funktionsförmåga i den egna gruppen. Uppgifterna kan vid behov anpassas så att alla barn kan delta i spelet på lika villkor.

Uppgifterna i spelet kan även anpassas till andra böcker. Uppgifterna och pedagogiken bakom spelet är noggrannare beskrivna i slutet av denna instruktion, där det också finns baktips för att skapa egna bokspel.

Supermyrornas bokspel är skapat av Elisa Hurmerinta och Elsi Santala som ett pedagogiskt material för programmet En läsande småbarnspedagogik (Programmet för läskunnighet, Utbildningsstyrelsen)

Utbildningsstyrelsen
PB 380
(Hagnäskajen 6)
00531 Helsingfors

www.oph.fi/sv/lukeva-varhaiskasvatus

OPIETUSHALLITUS
UTBILDNINGSSTYRELSEN

Illustration: Jenny Lucander

Läsutmaningar

300 MINUTERS LÄSI!
-utmaning

#läsutmaning300

Namn: _____ Klass: _____

Läs i 10 minuter och be underskrift av en vuxen.
Använd en ny lässtil varje gång.
När du har fyllt i alla luckor har du läst 300 minuter.
Jättebra!

Läsutmaningen är skapad av elevkåren
på Jäälli grundskola i Uleåborg.

Läs i en kall
borsa

Läs under
bordet

Läs med
en ficklampa

Läs med sin- eller
söslasågen

Läs framför en spegel

Läs i ett gömställe

Läs en text som
din kompis föredrar

Läs långsamt

Läs i bilen

Läs med en
låg röst

Läs för ett kramdjur

Läs med en
konstig röst

Läs på toaletten

Läs för en kompis

Läs för din familj

Läs under ett täcke

Läs på golvet

Läs i sängen

Läs snabbt

Läs i yllesockor

Vik pappret

Läs när du
sitter på huk

Läs med en mössa
på huvudet

Läs när du står
på ett ben

Läs i någons famn

Läs i
tvåradernas sång

Läs för en bekant vuxen
när hen lagar mat

Läs i ett hämn

Läs i pyjamas

Läs innan läggdags

Läs när som helst

300 MINUTERS LÄSI!
-utmaning
#läsutmaning300

Valj en lässtil och läs i 10 minuter.
När du har använt alla lässtilar
har du läst i 300 minuter. Jättebra!

Läs i ett tält

Läs i parken eller
på en gräsmatta

Läs på gym

Läs i skogen

Läs ombord på
båten eller i bilen

Läs sjungande

Läs med en
skrämande röst

Läs i en
gunga eller i
en gungstol

Läs under ett
täcke

Läs och håll en
stor skumgodis i
munnen

Läs när du står
på en bänk

Läs med en
tomtluva på
huvudet

Läs klädd
i baddräkt

Läs en
godnattsaga
för ett barn

Läs på
verandan eller
på en balkong

Läs på
biblioteket

Läs för ett
husdjur

Läs i
mörkret
med en
ficklampa

Läs i en
hängmatta

Läs på stranden

Läs i skolan /
läs på
skolområdet

Läs när du
lyssnar på musik

Läs runt en
lägereid

Läs för en mor-
eller farförälder,
eller någon
annan vuxen

Läs ute, under
ett träd

Läs för ett
kramdjur

Läs i yllesockor

Läs på ett kafé

Läs som
du vill

Läs vid ett
levande ljus

300 minuters läsutmaning är skapad av
elevkåren på Jäälli grundskola i Uleåborg.
Uppgifterna i den här utmaningen är
skapade av elever från Pohjankartano skola

Oulun kaupunginkirjasto, Illustration och layout @ Riikka Savela

Kom med i nätverken!

- En läsande småbarnspedagogik

- En läsande skola

Kom med i nätverken!

- En läsande kommun

- Nätverket för läskunnighet

Tack!

belinda.karden@oph.fi

Mera information:

www.oph.fi/sv/programmet-for-laskunnighet

Länkar

- Programmet för läskunnighet (här hittar du länkar till undersidor för En läsande småbarnspedagogik, En läsande skola och En läsande kommun)
<https://www.oph.fi/sv/programmet-for-laskunnighet>
- Nationella läskunnighetsstrategin 2030
<https://www.oph.fi/sv/statistik-och-publikationer/publikationer/nationella-laskunnighetsstrategin-2030>
- Verktyg till stöd för kartläggning och utveckling av det läsfrämjande arbetet inom småbarnspedagogiken och i skolan <https://www.oph.fi/sv/nyheter/2024/nya-verktyg-kartlaggning-och-utveckling-stoder-det-lasframjande-arbetet>

Länkar

- LUKILOKI – Prespektiv på läs- och skrivfärdigheter
<https://www.oph.fi/sv/lukiloki-perspektiv-pa-las-och-skrivfardigheter>
- Språkmedveten multilitteracitet i olika läroämnen
<https://www.oph.fi/sv/laromedel/sprakmedveten-multilitteracitet-i-olika-laroamnen-information-och-arbetssatt>
- Rekommendationer om artificiell intelligens
<https://www.oph.fi/sv/rekommendationer-om-artificiell-intelligens>

Webbinarium

- Webbinarium om det utökade antalet årsveckotimmar i modersmål och litteratur samt matematik, 10.4.2025 (Teams)
<https://tapahtumat.oph.fi/event/wkbga/SV>
- Miten lukevaa kuntaa rakennetaan?, 31.3.2025 (Teams).
Innehåller information om aktuellt statsunderstöd
<https://tapahtumat.oph.fi/event/6OXwE>